

Stevensstraat, Tielt-Winge – 20.710

Zones 1, 3 en 4

Programma van Maatregelen

Auteur:

P.L.M. Hazen (OE/ERK/Archeoloog/2015/00072)

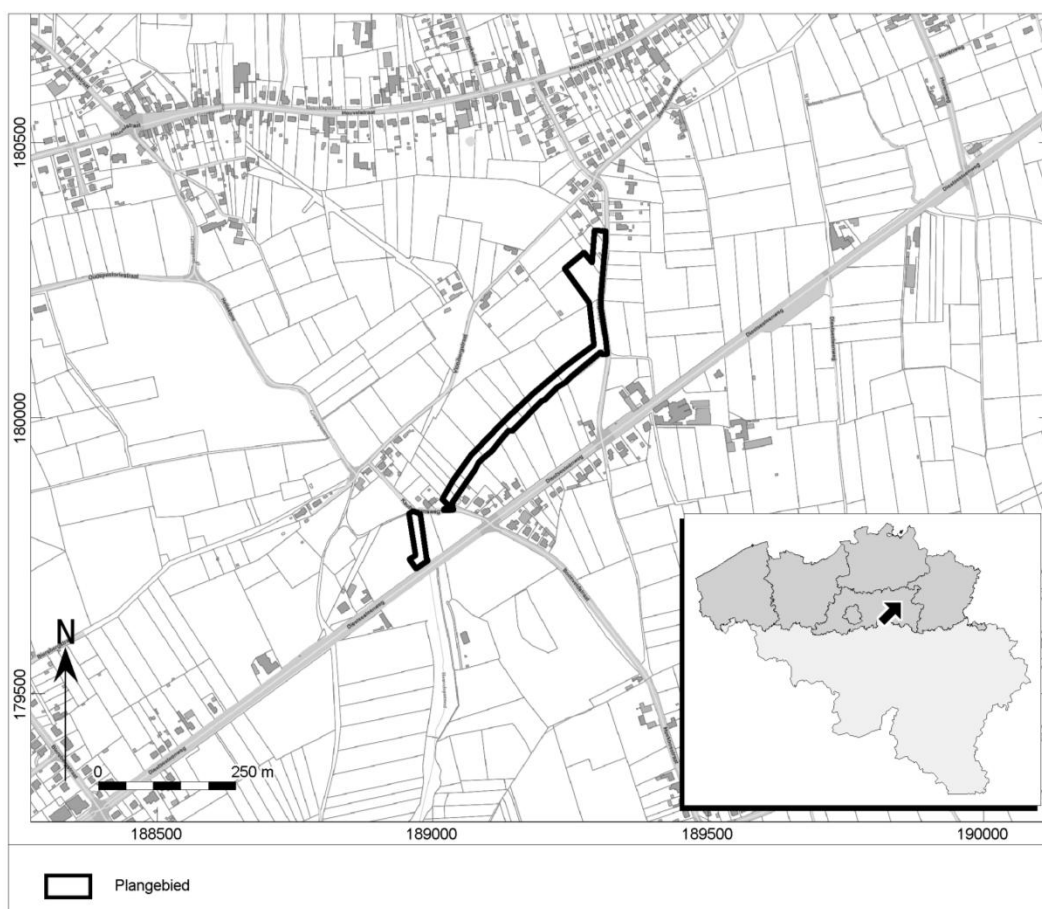
Autorisatie:

B.A.T.M. Weekers-Hendrikx (OE/ERK/Archeoloog/2016/00095)

1 Inleiding

In opdracht heeft Vlaams Erfgoed Centrum in de periode van januari tot en met oktober 2019 een nota opgesteld naar de archeologische waarde van de locatie Stevensstraat-Kautermansweg te Tielt-Winge (afb. 1 en 2). De nota bestaat uit een verkennend archeologisch booronderzoek en een proefsleuvenonderzoek en is uitgevoerd naar aanleiding van de voorgenomen rioleringswerken. De nota volgt op een reeds bekrachtigde archeologienota, uitgevoerd door de VUHbs in 2018.¹ Dit bedrijf heeft ook het landschappelijk bodemonderzoek binnen het plangebied uitgevoerd.² De resultaten van het bureauonderzoek en de te nemen maatregelen worden uitvoerig beschreven in hoofdstuk 1.2.

De resultaten van het verkennend booronderzoek hebben voor een deel van het plangebied geleid tot een advies voor een waarderend booronderzoek en het graven van proefputten. Aan de hand van het waarderend booronderzoek wil de opdrachtgever plaanpassingen doorvoeren. Aangezien dit enige tijd in beslag zal nemen, wordt het waarderend booronderzoek gerapporteerd in een andere nota, die in een later stadium wordt opgeleverd.

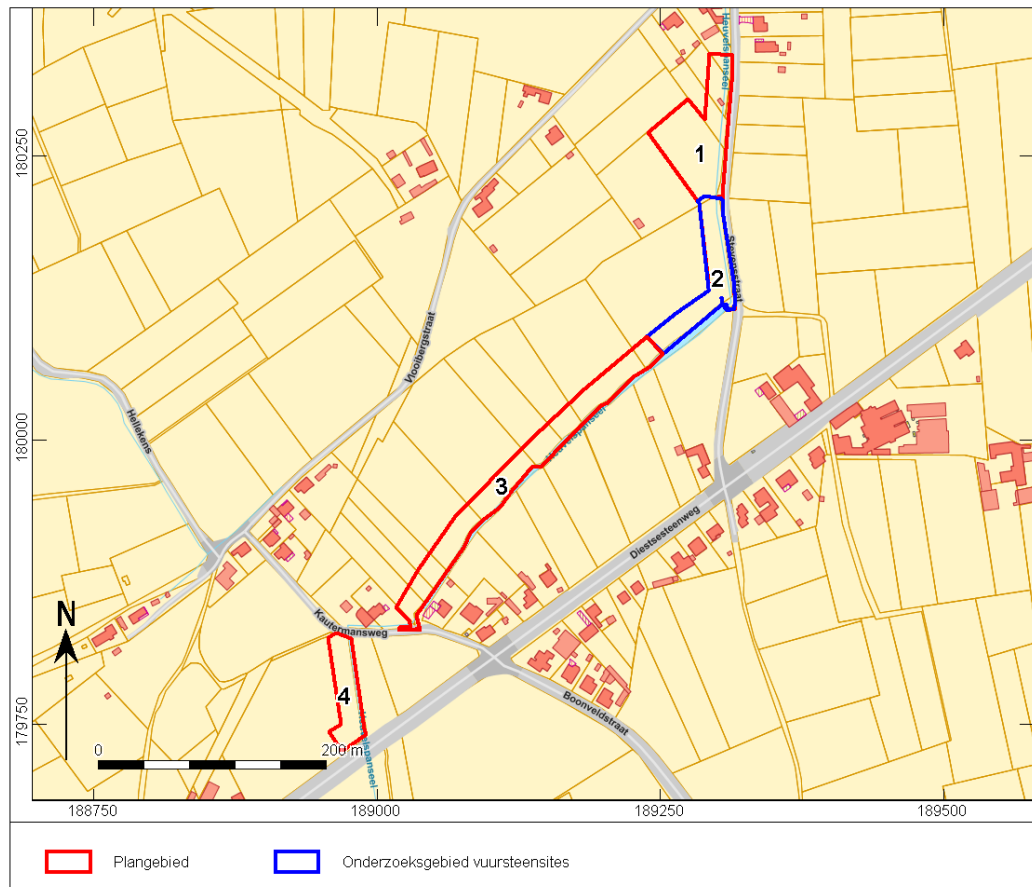
Afb. 1. Locatiekaart van het plangebied. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

Aangezien de wens van de opdrachtgever was in de overige zones alvast de proefsleuven uit te voeren is een zonering aangebracht binnen het plangebied op basis van de resultaten van het verkennend

¹ Beukelaar-van Gulik *et. al.* 2018.

² Groenhuijzen 2018.

booronderzoek. Zone 2 dient verder onderzocht te worden naar vuursteensites. De bijbehorende nota behandelt daarom alleen zones 1, 3 en 4 (afb. 2).

Afb. 2. Het plangebied en omgeving op de Basiskaart Vlaanderen (GRB) met aangegeven zonering na het verkennend booronderzoek. (Bron: Agentschap Informatie Vlaanderen)

2 Aanleiding van het onderzoek

Binnen het plangebied worden rioleringswerken gepland. Het nieuwe rioleringsstelsel zal uit een droogweerafvoer (DWA) en een regenweerafvoer (RWA) bestaan (verstoringsdiepte 1,4 – 3,5m -mv). Er zullen ook een nieuwe gracht (verstoringsdiepte 1,5 – 1,6m -mv) en een werkterrein (verstoringsdiepte 0,5 – 0,8m -mv) aangelegd worden.

Voor een uitgebreide beschrijving van de geplande werken kan de archeologienota geraadpleegd worden.³

De consequentie van de voorgenomen ingreep kan zijn dat eventuele aanwezige waardevolle archeologische resten in de ondergrond worden aangetast.

³ Beukelaar-van Gulik et. al. 2018.

3 Resultaten

In dit hoofdstuk zullen de resultaten van het vooronderzoek worden besproken. Dit omvat zowel de resultaten van het reeds eerder uitgevoerde bureauonderzoek en landschappelijk bodemonderzoek, als de onderzoeken die tot de huidige nota behoren.

3.1 Resultaten van het bureauonderzoek

Het plangebied maakt onderdeel uit van het project Verbindingsriolering: Statiestraat, Diestsesteenweg en Stevensstraat (20.710) te Tielt-Winge. In verband met dit project werd reeds een archeologienota opgesteld en bekrachtigd (ID 6833). Deze archeologienota bestaat uit een bureauonderzoek.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat het plangebied in het Hageland gelegen is. Het gebied wordt via de Heuvelpanseel ontwaterd. Dit is een kleine deels gekanaliseerde beek die het plangebied doorkruist. Volgens de Tertiairgeologische kaart kan de Formatie van Diest binnen het plangebied verwacht worden. De top van deze Formatie kan al op een diepte van ongeveer 2,5m –mv verwacht worden. De tertiaire afzettingen worden bedekt door eolische afzettingen uit het Weichseliaan. Deze behoren tot de Formatie van Gent. Volgens de Bodemkaart wordt de bodem binnen het plangebied gekenmerkt door als vochtige tot droge zandleem met een textuur B horizont. In de lager gelegen delen is het echter mogelijk dat deze horizont gedegradieerd is onder invloed van humuszuren, waardoor een gevlekte textuur B horizont is ontstaan. In het uiterste noorden is het ook mogelijk dat de bodemvorming voorkomen werd door de hoge grondwaterstand.

Uit het archeologische en historische onderzoek is gebleken dat in de omgeving van het plangebied verschillende meldingen gekend zijn van archeologisch vondsten. Deze handelen voornamelijk over vondsten uit de Steentijd en de Nieuwe Tijd. De meeste steentijdvindplaatsen dateren uit het Oud-Paleolithicum en het Mesolithicum, maar ook uit de IJzertijd zijn vindplaatsen bekend die gerelateerd zijn aan ijzerwinning uit ijzerzandsteen. Verder dateren nog verschillende vindplaatsen uit de Romeinse Tijd (onder andere een villa). Volgens de historische kaarten was in het noordelijke deel van het plangebied een gebouw gelegen vanaf de 18de tot het midden van de 19de eeuw.

Op basis van de resultaten van de bureaustudie werd de archeologische verwachting middelhoog ingeschat. In de omgeving van het plangebied zijn reeds archeologische resten aangetroffen daterend van de Steentijd tot en met de Middeleeuwen. Daarnaast kon op basis van de historische kaarten vastgesteld worden dat er vrijwel zeker een gebouw uit de Nieuwe Tijd binnen het plangebied gelegen was. Hierdoor werd het potentieel tot kenniswinst hoog ingeschat en werd vervolgonderzoek nodig geacht.⁴

3.2 Resultaten van het landschappelijk booronderzoek

In oktober 2018 werd reeds een landschappelijk bodemonderzoek uitgevoerd binnen het plangebied door VUHbs. De boringen werden gezet in een verspringend triangulair grid van ongeveer 30x25m.

Uit de landschappelijke boringen is gebleken dat de bodem binnen het plangebied uit een zandleemgrond bestaat, waarin een textuur B horizont is gevormd. In het noordoostelijke deel van het gebied werd ook een uitlogingslaag waargenomen boven de textuur B horizont. Deze uitlogingslaag verdwijnt in zuidoostelijke richting.

Op basis van deze gegevens kon de verwachting aan in situ resten uit de Steentijd voor het grootste deel van het plangebied afgeschaald worden tot laag, aangezien het bodemprofiel niet meer intact was. In het noordoostelijke deel kon echter een zone afgebakend worden waar steentijdsites mogelijk wel nog intact aangetroffen kunnen worden. In deze zone werd de uitvoer van een verkennend booronderzoek geadviseerd. In het gehele plangebied kunnen wel nog sporensites verwacht worden vanaf het maaiveld en

⁴ Beukelaar-van Gulik *et. al.* 2018

onder een eventueel colluviumdek. Nadat het onderzoek naar eventuele Steentijdsites volledig is afgerond, dient dus ook nog een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden binnen het hele plangebied.⁵

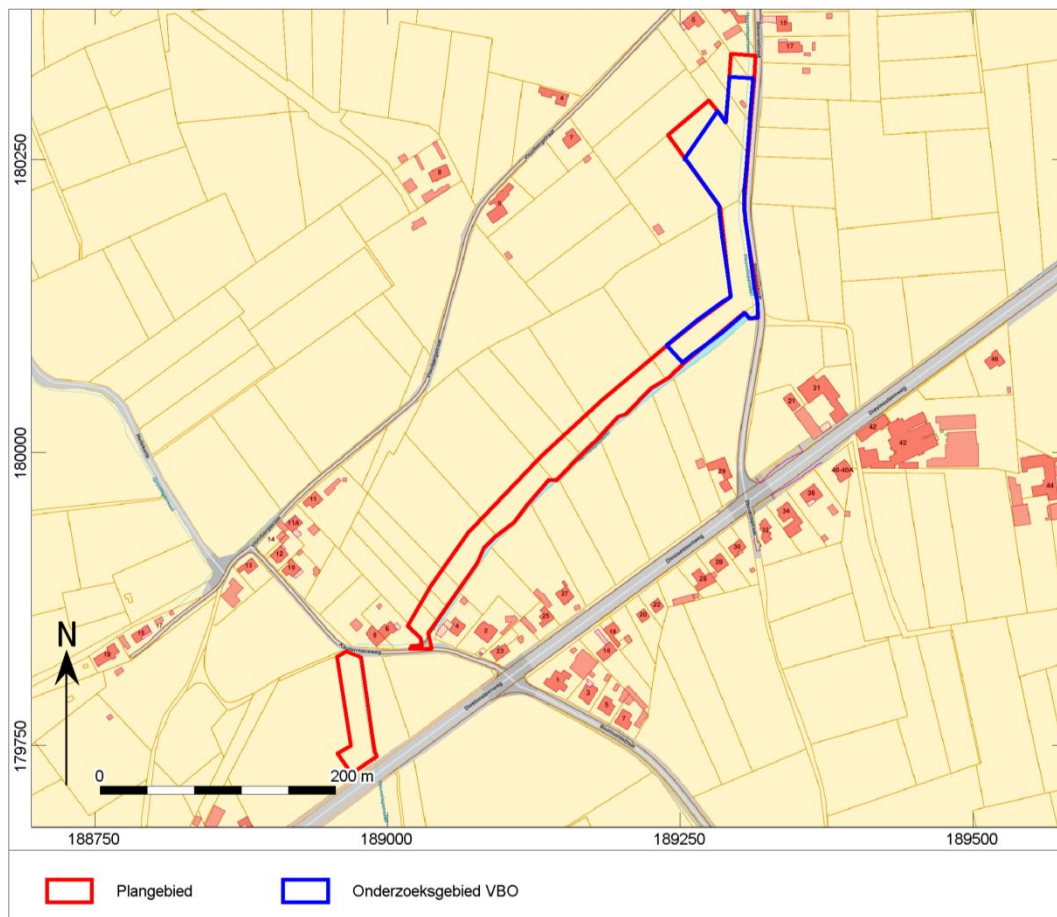
Fig. 2.1. Tielt-Winge – Verbindingsriolering: Statiesstraat, Diestsesteenweg en Stevensstraat (20.710). Locaties van de boringen, geprojecteerd op een recente luchtfoto. Bron: geopunt.be.

A onderzoeksgebied; B boring.

Afb. 3. Weergave van de landschappelijke boringen zoals uitgevoerd door VUhbs.⁶

⁵ Groenhuijzen, 2018.

⁶ Groenhuijzen 2018.

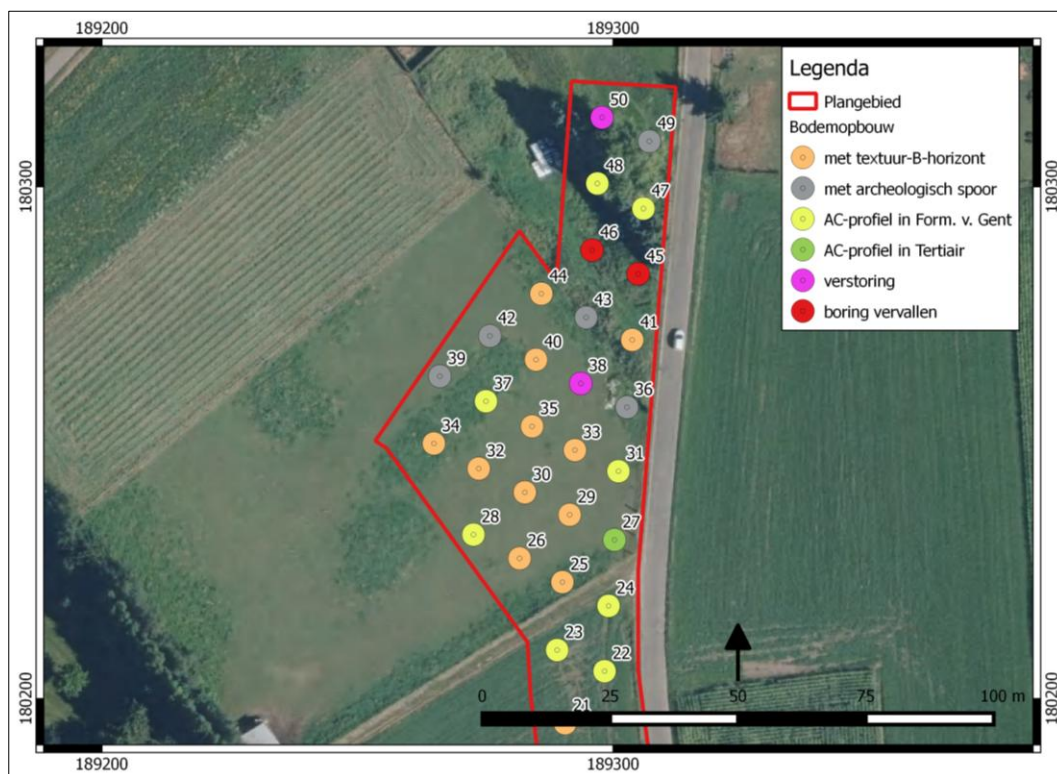
Afb. 4. Overzicht plangebied met begrenzing zone verder Steentijdonderzoek.

3.3 Resultaten van het verkennend booronderzoek

Het verkennend booronderzoek liet eenzelfde beeld zien wat betreft de bodemopbouw als het landschappelijke booronderzoek. Binnen het plangebied is over het algemeen een goed ontwikkelde textuur B-horizont aanwezig die op enkele kleine locaties verdwenen is door menselijk handelen (recente aftopping of archeologische sporen).

Op basis van de resultaten kunnen binnen het onderzochte gebied twee deelzones afgebakend worden waar nog verder onderzoek naar steentijdartefactensites dient uitgevoerd te worden. Binnen het zuidelijke deel van de vuursteenspreiding wordt de uitvoer van een proefputtenonderzoek geadviseerd, terwijl in het noordelijk deel van de vuursteenspreiding een waarderend booronderzoek met een 5x6m grid geadviseerd wordt. Dit waarderende booronderzoek kan mogelijk gevolgd worden door een proefputtenonderzoek of een booronderzoek met een fijner grid.

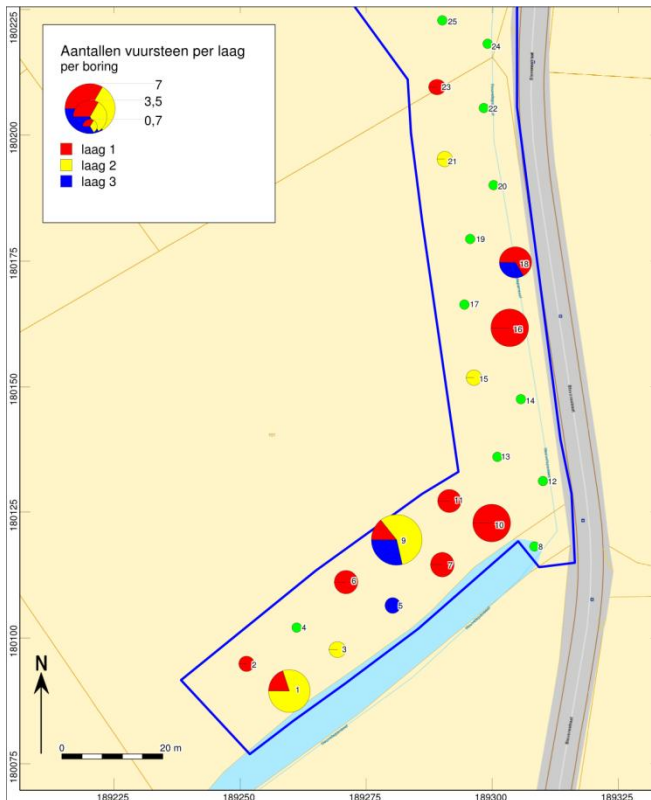
De zone voor het onderzoek naar steentijdartefactensites is zodoende verkleind in vergelijking met de resultaten van het landschappelijke bodemonderzoek. Daarbij zijn de grenzen vastgesteld voor het gebied waar proefsleuven getrokken mogen worden beter gedefinieerd. Om het onderzoek overzichtelijk te houden zijn er zones aangeduid, waarbij zones 1, 3 en 4 vrij zijn gegeven voor proefsleuven. Zone 2 behelst de zone waar nog nader onderzoek dient plaats te vinden naar steentijdartefactensites.

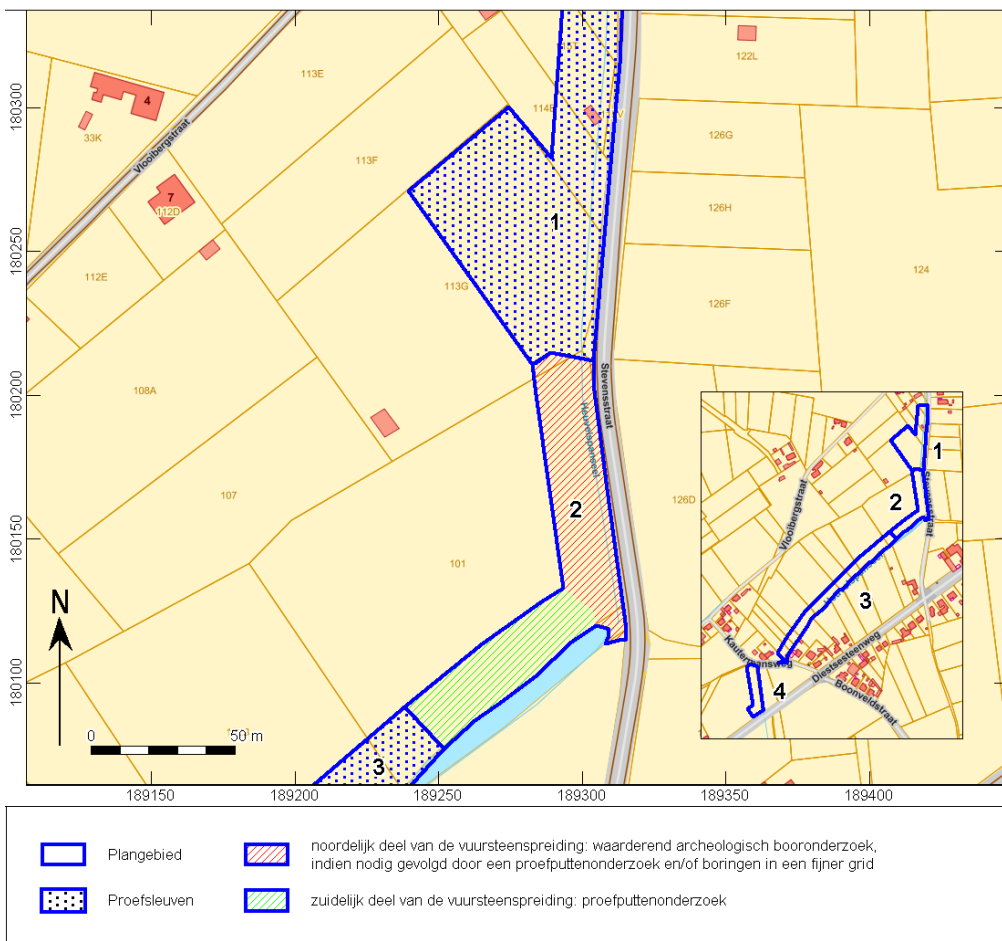
Afb. 5. Overzichtsplan deelgebied noord van de variatie in aardkundige opbouw en bodemontwikkeling en -conservatie, weergegeven op een luchtfoto uit 2018 (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

Afb. 6. Overzichtsplan deelgebied zuid van de variatie in aardkundige opbouw en bodemontwikkeling en -conservatie, weergegeven op een luchtfoto uit 2018 (bron: Agentschap Informatie Vlaanderen).

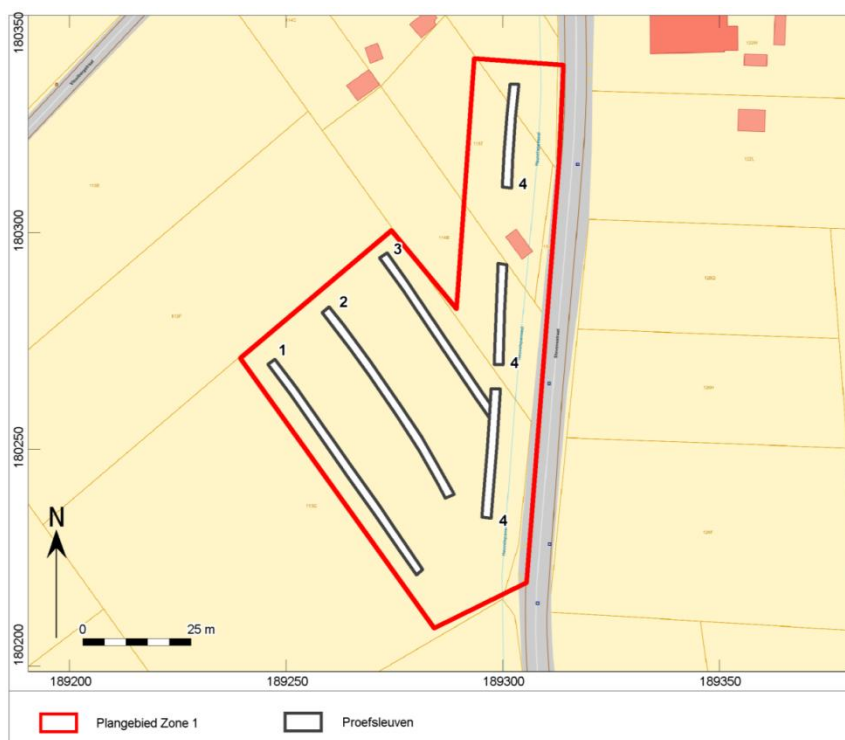
Afb. 7. Verticale verdeling van het vuursteen materiaal.

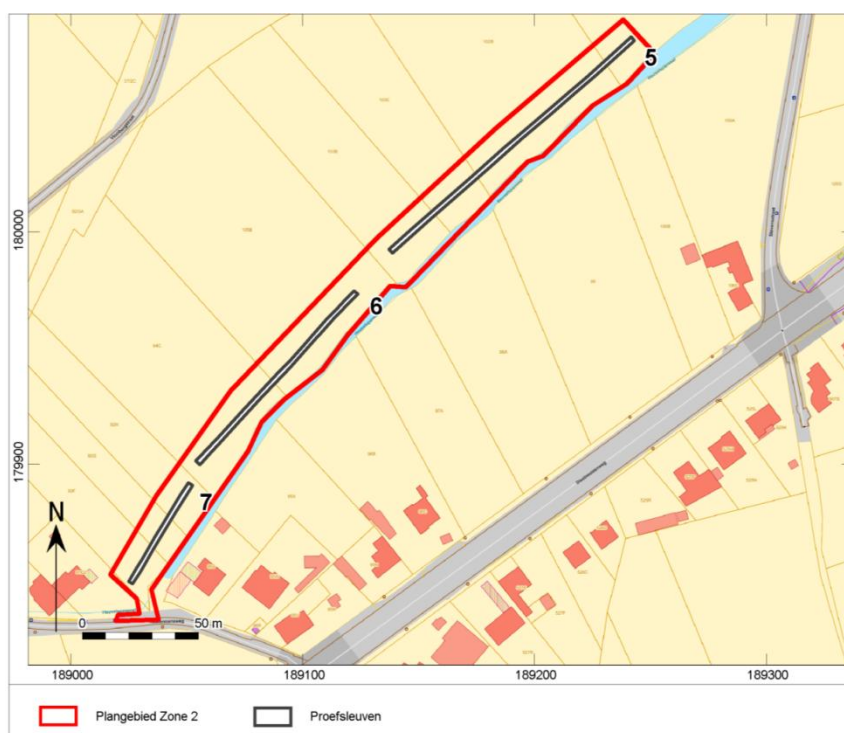
Afb. 8. De voor vervolgonderzoek geselecteerde delen van het huidige plangebied.

3.4 Resultaten van het proefsleuvenonderzoek

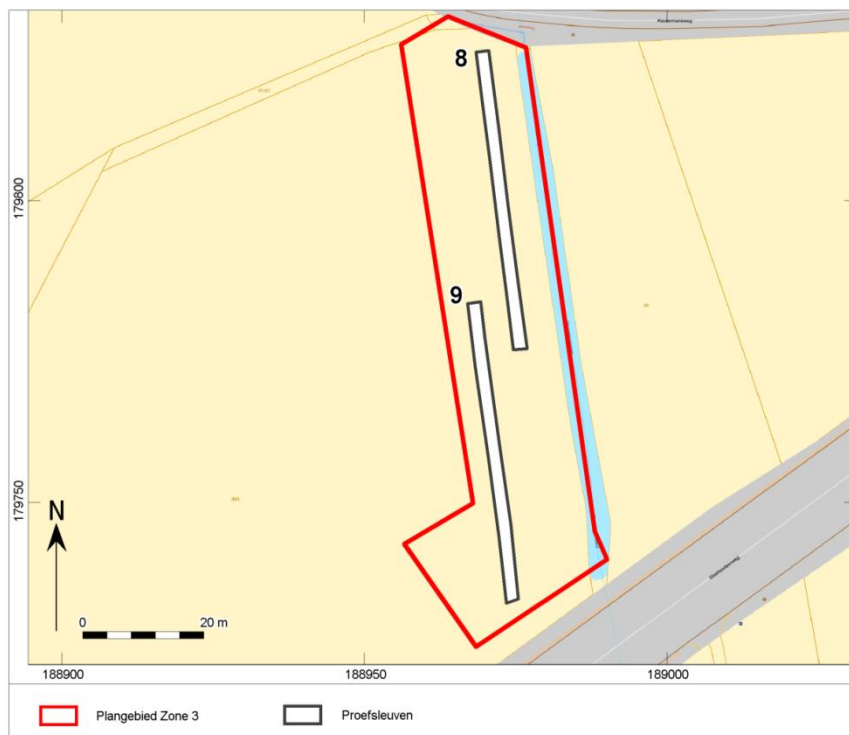
Er werden 9 sleuven uitgegraven tijdens het proefsleuvenonderzoek (afb. 9-11).

Afb. 9.
Proefsleuven
aangelegd in
zone 1.

Afb. 10.
Proefsleuven
aangelegd in
zone 3.

Afb. 11.
Proefsleuven
aangelegd in
zone 4.

De resultaten van het booronderzoek komen vaak niet overeen met de profielen van het proefsleuvenonderzoek. De B-horizont bevindt zich zowel in zone 1 als 4 direct onder de teelaarde, en is in meer of mindere mate verstoord. Het oostelijk deel van zone 3 laat nog wel een intacte bodemopbouw zien. De kans is hier het grootst om nog grondsporen aan te treffen. Richting het zuidwesten is de bodem minder intact, waarbij deze ook deels is verploegd en vergraven. De kans op het aantreffen van sporen is hier klein. Dit geldt ook voor zone 4, waar nog slechts een restant van een B-horizont aanwezig is direct onder de teelaarde.

Binnen zones 1, 3 en 4 werden enkele sporen aangetroffen, in de vorm van greppels, natuurlijke sporen en recente antropogene sporen. De greppels kunnen geïnterpreteerd worden als perceelsafbakeningen uit zowel de Nieuwste Tijd als meer recentere periodes.

Aangezien er naast enkele greppels geen andere sporen aangetroffen werden in de vorm van onder andere paalsporen en of (afval)kuilen, lijkt de kans op kennisvermeerdering voor het gebied zeer beperkt. Met deze gegevens in het achterhoofd adviseert het Vlaams Erfgoed Centrum bvba geen opvolgend onderzoek voor deze zones.

Afb. 12. De sporen uit werkput 6 geprojecteerd op de Ferrariskaart

4 Bepaling van de maatregelen

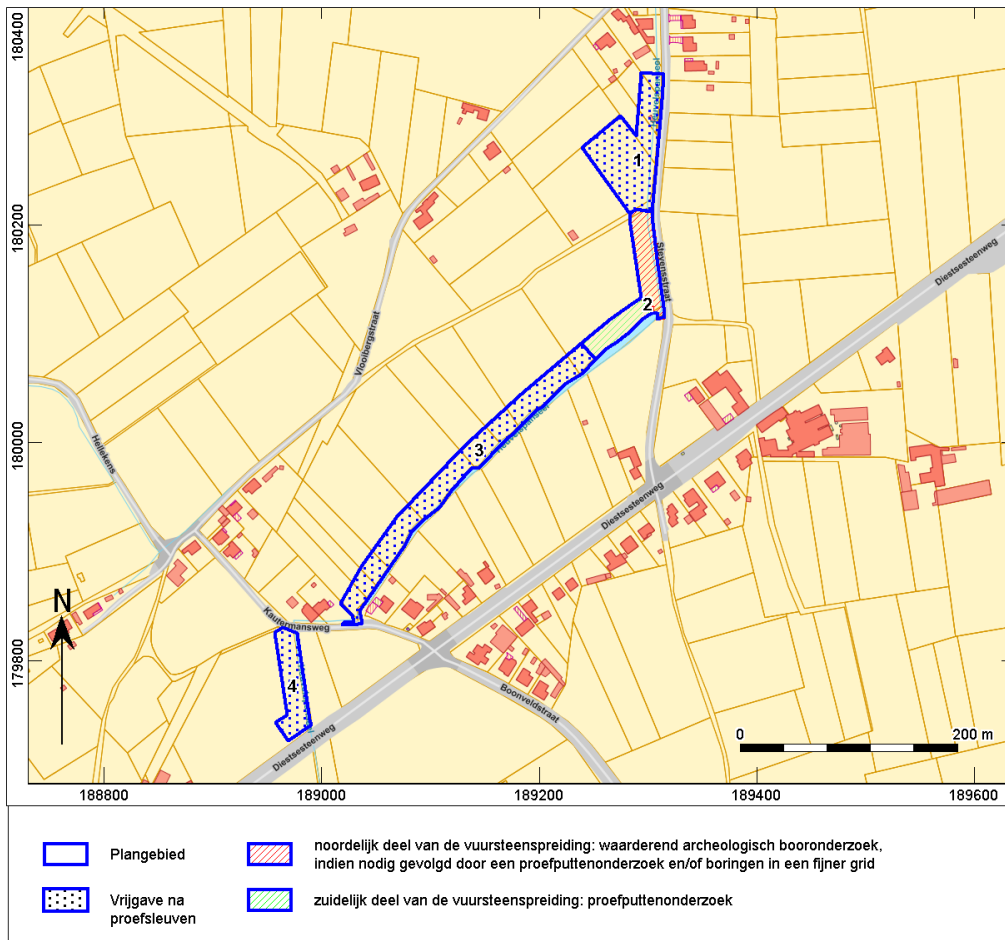
Uit de landschappelijke boringen is gebleken dat de bodem binnen het plangebied uit een zandleemgrond bestaat, waarin een textuur B horizont is gevormd. In het noordoostelijke deel van het gebied werd ook een uitlogingslaag waargenomen boven de textuur B horizont. Deze uitlogingslaag verdwijnt in zuidoostelijke richting. Op basis van deze gegevens kon de verwachting aan in situ resten uit de Steentijd voor het grootste deel van het plangebied afgeschaald worden tot laag, aangezien het bodemprofiel niet meer intact was. In het noordoostelijke deel kon echter een zone afgebakend worden waar steentijdsites mogelijk wel nog intact aangetroffen kunnen worden. In deze zone werd de uitvoer van een verkennend booronderzoek geadviseerd.

Op basis het verkennend booronderzoek is de zone waar steentijdartefactensites aanwezig kunnen zijn verkleind en beter gedefinieerd. Er zijn 4 zones aangewezen, waarbij zone 2 nader onderzocht dient te worden met een waarderend booronderzoek. Zones 1, 3 en 4 werden vrijgegeven voor proefsleuven.

Het proefsleuvenonderzoek leverde nauwelijks sporen op. Het onderzoek leverde enkele greppels, recente verstoringen en natuurlijke fenomenen op. De greppels kunnen als perceelsgreppel worden geïnterpreteerd, enkele zijn terug te herleiden op de Ferrariskaart. Het kennispotentieel bij nader onderzoek naar deze sporen is minimaal en daarom wordt geadviseerd deze zones (1, 3 en 4) vrij te geven. Hiermee is dan ook het archeologische onderzoek in deze zones afgerond.

Ondanks het advies tot vrijgeven van deze zones, blijven de bepalingen voor het melden van toevalsvondsten van kracht, conform artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet. De civieltechnisch uitvoerder is verplicht eventuele toevalsvondsten binnen drie dagen na ontdekking te melden bij Onroerend Erfgoed.

Zone 2 kan echter nog niet vrijgegeven worden. Voor deze zone geldt nog steeds dat er aanvullend onderzoek dient plaats te vinden naar de aanwezige artefactensites conform het opgestelde Programma van Maatregelen bij de archeologienota. Dit onderzoek zal in een aparte nota worden gerapporteerd.

Afb. 13. Advieskaart na proefsleuvenonderzoek

Literatuur

Beukelaar-van Gulik, T. & M. Groenhuizen, 2018: Tielt-Winge – Verbindingsriolering Statiesstraat, Diestsesteenweg en Stevensstraat (20.710), Bureauonderzoek/Archeologienota, VUHbs archeologie, Amsterdam. (Zuidnederlandse Archeologische Notities 544)

Groenhuizen, M., 2018: Tielt-Winge – Verbindingsriolering: Statiesstraat, Diestsesteenweg en Stevensstraat (20.710), Nota/Landschappelijk bodemonderzoek, VUHbs archeologie, Amsterdam. (Zuidnederlandse Archeologische notities 629)